

være Hovedsekretæren, hvem dette besværlige og paa en Maade lidet taknemmelige Arbejde paahviler, er indlysende, men det er da ogsaa nødvendigt, at man stadig veed, hvor man kan træffe ham, og den heldigste Plads for ham at vælge er da Bureauet, hvor hele hans Stof af Medhjælpere og Hjelpe-Materiale maa være samlet. Dette er ganske vist en meget betydningsfuldere Stilling, end den Landmandsfor- samlingens Sekretærer hidtil have indtaget, men det synes at være den rigtige, naar der skal være en fast Gænge i Forret- ningerne under Landmandsmødet.

Forhandlingerne ved Landmandsmødet.

I det første Møde, den 6te Juli, fattes under Forhand- ling: „Hvorvidt vil der for Tiden i vort Agerbrug være Grund til at lade Radsaaning træde istedetfor Bredsaaning?“

Prof. Jørgensen antog, at ihvorvel Radsaaningen kun var lidt kjendt hos os, var der dog hist og her gjort Forsøg dermed, ofte endog gennem flere Aar, og han haabede derfor, at der af flere af Medlemmerne maatte kunne gives Meddelelser til Spørgsmaalets Belysning. I Erkjendelse af Spørgsmaalets Vig- tighed, der især blev tydelig, naar man saae hen til, at man i mange Egne af England næsten helt og holdent er kommet over til Radsaaning, begyndtes der allerede for en Del Aar siden sam- menlignende Forsøg paa Landbohøjskolen med rad- og bredsaaet Sæd. Resultatet af nogle af disse Forsøg meddeltes herpaa

			Kornets Maaal.	Kornets Vægt.	Halm og Avners Vægt.
Raps 1866	Radsaaet	18 ¹ / ₄ Tdr.	3431 Pd.	7186 Pd.	
„ „	Bredsaaet	16 ¹ / ₂ „	3139 „	6436 „	
Dito 1868	Radsaaet	15 ⁸ / ₁₆ „	2886 „	5760 „	
„ „	Bredsaaet	13 ¹⁵ / ₁₆ „	2656 „	6059 „	

Hvede 1867	Radsaaet	13 ²¹ / ₃₂ "	2824 "	7153 "
" "	Brebsaaet	13 ⁷ / ₁₆ "	2615 "	6673 "
2r. Byg 1864	Radsaaet	18 ¹¹ / ₁₆ "	3473 "	5711 "
" "	Brebsaaet	18 "	3391 "	5898 "
Havre 1863	Radsaaet	30 "	4379 "	5563 "
" "	Brebsaaet	31 ¹ / ₈ "	4422 "	6510 "
Dito 1867	Radsaaet	20 ¹ / ₄ "	2617 "	3895 "
" "	Brebsaaet	22 ¹ / ₁₆ "	2790 "	4311 "

Heraf fremgaaer at Radsaeningen har givet et meget bedre Udbytte ved Raps, henimod 2 Tdr., et lidt bedre Udbytte ved Hvede og Byg, men derimod et simplere Udbytte ved Havre. Radsaeningens Fordele ligger imidlertid ikke blot i et noget højere Udbytte, men ogsaa i at der spares Saafæd, 1—2 Skpr. pr. Td. Land, og i at Udbyttet bliver mere sikkert ensartet, da alt Sædefornet kommer lige dybt i Jorden og derfor fremspirer samtids; desuden kan Marken renses for Ukrud, og da Straaet bliver stivere og kraftigere, gaaer Sæden ej saa let i Leje. Blandt Ulemperne ved Radsaeningen maa nævnes den større Arbejds-kraft, der bruges ved Saeningen som ogsaa til Rensningen, der kan blive meget besværlig i vaade Aargange. Desuden maa Jorden være fri for store Sten, Brakgrøfter o. l. Hindringer, den maa være i kraftig Gjøbningstilstand og i det Hele taget i god Kultur. Men hvor disse Betingelser ere tilstede, hvilket efter Talerens Mening er Tilfældet ikke saa Steder herhjemme, der vil Radsaeningen være paa sin Plads.

Overlærer Lacoppidan har i en Del Aar med Haanden radsaaet et Par Skpr. Land og været særdeles tilfreds dermed, mindst andet 5 Tdr. Byg paa 2 Skpr. Land. Flere Hus-mænd i hans Nærhed have senere begyndt paa ligeledes at radsaa deres Byg, og da de vedblive dermed, maa det sikkert svare Regning for dem.

Prof. Rathorst, Alnarp, har i 15 Aar med Fordel brugt Radsaaning, der giver et større Udbytte samtids med at spare Udsæd, giver mere smuk ensartet Sæd, stivere Straa og kraftigere Planter, saa at medens han f. Ex. i de sidste 2 Aar har maattet pløje sin breadsaede Raps om, har den radsaaede endog givet et ret godt Udbytte. Men Betingelserne for at Radsaeningen med Fordel kan indføres ere mange; er Jorden uren, bliver Rensningen for dyr; er Jorden ej drænet eller er den ujævn, maa man derefter læmpe Udsædstykkelsen, men dette, er saa at sige umuligt med Radsaamaskinerne; disse ere desuden meget dyre og ubrette kun lidt. Radsaeningen fordrer desuden dygtige, vel indøvede Arbejdere, saa Saaraderne ere snorlige, da Rensningen med Sestehakke ellers bliver yderst vanskelig. Om Radsaeningen der-

for maaffe nok har en Fremtid for sig, saa er der dog sikkert mellemliggende Forbedringer, der først maa blive hjemme hos os, inden vi kunne sige, at Radsaaingens Tid er kommen.

Statsraad Tesdörpf havde 1844 fundet Radsaaingen benyttet af de mere fremskredne Landmænd i England. Han gjorde derfor Forsøg dermed 1845 og 46 med Byg og Hvede, men Udfaldet blev uheldigt, idet den radsaaede Byg blev skoldet, og den radsaaede Hvede blev meget bladrig og stærkt angrebet af Røst. Ved senere Besøg (1862 og 65) i Storbritanien fandt han, at Radsaaingen havde vundet stor Udbredelse og endog bredt sig op over Skotland, hvor den fandtes i alle de bedst dyrkede Egne. Han anskaffede sig da Garrett's Maskine og har nu i 4 Aar radsaaet sine Bønner i 16—17" s Afstand mellem Raderne; han har været særdeles fornøjet dermed, Afgrøden har været egal, hver Plante har haft Plads at udvikle sig fuldstændig. Tjor radsaaede han 6 Tdr. Land med Byg, 3 Skpr. pr. Td. Land; Aaret var jo tørt, Solen brændte paa, og han frygtede for at see sin tidligere Erfaring gjentaget, men Bygget stod sig godt, gif frem omtrent som det øvrige, gav mindre til Fyld (1 Væs mindre pr. Td. Land) og 1 Fold mindre af Korn end det bredsaaede (13 mod 14 Fyld), men Kvaliteten, iøvrigt over det Hele god, var ved det Radsaaede endog udmærket. Resultatet var altsaa opmuntrende, naar man saaer hen til det særdeles ugunstige Aar for radsaaet Sæd; derfor har han iaar radsaaet det dobbelte Areal, og albrig har han seet smukkere Stykke Byg, hvad Kraft og Ensartethed angaaer. Man har fremhævet, at Radsaaing kræver større Kapital og særlig kostbare Maskiner; det er sandt nok, men kan dog næppe betragtes som en Hindring af nogen væsentlig Betydning; derimod var det væsentligere, at Jorden nødvendigvis skal være i Kraft og Kultur; den maa især være fri for Kvæl, da denne ellers netop udvikler sig stærkt; paa den anden Side er Radsaaingen maaffe endog det eneste Middel til at saaer de Marker rigtig udrensede, som nu ligge under for Agerkaal. Om det vil være rigtigt at radsaa Hveden er maaffe tvilsomt; det vil vist bero paa Hvedens Plads i Sædstiftet; kommer den efter ren Brok og i kraftig Jord, vil den let ved Radsaaing blive for gejl og derved udsat for Røst. Afgrødens Ensartethed betragter Taleren som en af de allervæsentligste Fordele ved Radsaaingen. Overalt hvor Agerbruget skrider frem, seer man ogsaa, at Radsaaingen vinder Indgang, det samme vil blive Tilfældet hos os, hvor Røstfrugtdyrkningen nu mere og mere forbereder den.

Professoren Arrhenius, Stockholm. Allerede før 1820 var der i Sødermanland flere dygtige Landmænd, som indførte Radsaa-

ningen, men de maatte atter ophøre dermed, da Jorderne vare meget urene og da de tilmed manglede Kraft, blev Udbyttet kun ringe. At Radsaanningen imidlertid er den sikreste Nedbringelsesmaade for Sædekornet er aabenbart; hver Kjerne bliver lagt lige dybt og løst tilbækket af den nedfaldende fine Muldjord. Hvert Korn er altsaa under heldige Bøjevilkkaar, og der spildes ikke Saafrø saaledes som ved Bredsaanningen, hvor megen Sæd ligger ovenpaa Jorden eller slet dækket af den. Ved Kornets Rensning med Hestehakken bliver ej blot Ugræsset ødelagt, men Jorden bliver jo tillige fint bearbejdet og mere udsat for Luftens Paavirkning, hvilket ej blot gavner den nærværende men ogsaa den kommende Afgrøde. Det er derfor hans Overbevisning, at, alt som Agerbruget skrider frem, ville vi komme til Radsaanning; i de 14 Aar, han bestyrede Ultuna Landbrugsskole, benyttede de altid Radsaanning. Han har seet, at ogsaa det samme gjør sig gjældende paa Landbohøjskolen, og omtaler dernæst med megen Anerkjendelse de Forsøg, som der ere iværksatte.

Skovrider Spandet, Hammersvold, fremsætter Spørgsmaalet om Radsaanning passer for Husmænd med Smaalodder. Uden selv at have nogen Erfaring om Radsaanningen forekommer det ham dog, at Spørgsmaalet maa besvares bejaende; thi vel er Husmandens Jord ofte endnu ikke i Kultur, men ved Spadens Hjælp, der bør være Husmandens Hovedredskab, kan den komme det; han kan paa sit lille Areal faae Kornet ud med Haanden og behøver ingen Maskine; og i at bruge og renske Kornet vil hans Kone og hans Børn kunne hjælpe ham. Hans Jordlob vil altsaa kræve mere Arbejde men ogsaa give større Indtægt, og det vil ikke faa ofte som nu hændes, at de jordløse Indsiddere forgjæves søge om Arbejde, fordi de jordejende Husmænd, istedetfor ved en omhyggelig Dyrkning at tage sig Arbejde paa deres egne Jordlodder, tage Arbejde hos Gaardmændene.

Statsraad Hofmann (Bang), Hofmangsgave; det er af Bigtighed for os, at faae vort Sædekorn godt udviklet; dette naaes nu bedre ved Rad- end ved Bredsaanning. Kan man da ikke naae at radsaa alt Kornet, saa bør man i det mindste radsaa det, der bestemmes til Saafrø. Flere kunne da flaa sig sammen om en Maskine.

Forstander Vinsted, Aagaard, ledes af Statsraad Tesdorfs Udtalelse, om at hans radsaaede Hvede havde forholdvis lidt mest af Røst, til at spørge, om man paa Landbohøjskolen har gjort den samme Erfaring.

Prof. Jørgensen: Paa Landbohøjskolen har saavel det radsaaede som bredsaadede Korn lidt af Røst, men han anseer det ikke for rimeligt, at den førstnævnte skulde lide mest, snarere vilde

den vist ifølge sin friere Stilling være mere skjærmet mod en stærk Omsiggriben. Han tillægger ikke Indvendingen om Betøstningen ved Maskinens Anskaffelse nogen synderlig Værdi; det Hele vil dreje sig om en halvtredie Hundrede Rigsdaler; Landbohøjskolens Maskine har kostet 135 Rd. og dens Raderiser 100 Rd. Vanskeligheden ved at faae Rækkerne smukt retlinede afhjælpes meget ved at den forudgaaede Pløining er steet saa lige og smukt som mulig. 1847 var Radsaanningen udfjendt i Skotland, men derimod almindelig i Norfolk; nu har den bredt sig op over Skotland, og det samme vil blive Tilfældet hos os. Radsaanningen kan ogsaa være af stor Nytte for Husmændene, især hvis de vilde bruge Spaden noget mere og dyrke Handelsplanter: Balmue, Tobak, Kommen o. lg., hvis Udbytte betale store Drifts- og Arbejdsomkostninger.

Landbohøjskoleforstander Ja Cour gjør opmærksom paa, at medens vi her i Landet hidtil udelukkende have brugt Radsaamaskiner efter det Garrettske Princip, som baade ere dyre og navnlig saa sammensatte at almindelige Arbejdere vanskelig blive fortrolige med dem, saa bruges der i Skotland en Slags Radsaamaskiner, der udmærkte sig ved deres Simpelhed i Konstruktionen, som vist bedre vilde passe for os og derved lette Radsaanningens Indførelse*). Paa Udstillingen findes iøvrigt en Kopi af de engelske Radsaamaskiner (fra Dhrr. Jensen & Co. i Aarhus), som synes at være meget god, og som baade ved sin Prisbillighed og Hensigtsmæssighed i Konstruktionen for vore danske Forhold fuldkommen kan konkurrere med de engelske. — Med Hensyn til Røstangreb paa Hvede, have disse ikke været stærkere paa den røde end paa den hvide Hvede paa Landbohøjskolen i de Aar, han var beskæftiget med de derværende Forsøg.

Grev Holstein (Præsident). Interessen i denne Forsamling for de smaa Jordbrugere er ligesaa stor som for de større, og hvad der derfor kan tjene til hines Vel vil blive støttet af denne Forsamling.

Hermed sluttedes Diskussionen over det foreliggende Spørgsmaal, hvorefter Forpagter Ovesen, Højstrup, henstillede til Forsamlingen, om den ikke som en Forsamling af danske Landmænd fandt det mest passende at ombytte de ubanste Ord Præsident og Vicepræsident med Betegnelserne Formand og Næstformand, saaledes som det nu var Brug i mange andre større Forsamlinger herhjemme f. Ex. Rigsdagen. Forslaget, der støttedes af

*) Anm.: Det samme gælder iøvrigt ogsaa om de stotske Bredsaamaskiner, som mærkelig nok først nu ere bragt i Anvendelse herhjemme, nemlig i Wistofts Maskiner.

talrige „Hør“, fremkalbte den Udtalelse af Præsidenten, at, efter at Opmærksomheden var henledet derpaa, vilde det vist være let at komme bort fra de ubaanke Benævnelser til næste Gang.

Om Torsdagen indlebede Statsraad Tessdorpf ved nedestaaende Foredrag det Spørgsmaal: Kan Dampkraften ikke fortjene en mere udbredt Anvendelse i vort Agerbrug, end den hidtil har fundet?

Det gaaer med Dampkraften som med de fleste Kræfter eller Hjælpemidler, det fremadskridende Agerbrug raader over, — Rigtigheden af dens Anvendelse er betinget af det Kulturtrin, hvorpaa vedkommende Agerbrug befinder sig. At ethvert Agerbrug, der samtidig med at bevare eller endog forsøge Jordens Kraft, skal give et stadig om end langsomt stigende Udbytte, Tid efter anden maa drage nye Hjælpemidler i sin Tjeneste indrømmes sikkert af alle, men om Rækkefølgen, hvori de skulde tages i Brug, hersker der ikke saaledes en almengjældende Enighed. At skadeligt Vand maa afledes, at Jorden maa mærgles, at god Hestekraft maa tilveiebringes, at en solid indbringende Kvægbesætning maa anskaffes, derom er der Enighed, thi disse Hjælpemidler ere nødvendige, for at et Agerbrug kan bære gængse Byrder. Men Uenigheden beghnder, naar vi f. Ex. paaftaa, at paa en god Jord med Verunderlag vil Dræning og en dybere Bearbejdning til mindst 8 Tommer være absolut rigtig, og den voger endnu mere, naar vi udtale den Overbevisning, at vi maa kunne finde paa Midler for at sikkre Jorden stigende producerende Evner, thi først naar denne Opgave virkelig og varig er løst, ville vi kunne vide os i Besiddelse af Midler, som ville sætte os i Stand til Tid efter anden at bringe en Række af andre Hjælpemidler til at gjøre Nytte i vort Agerbrug.

Den bekjendte Romer Cato Cencor, der levede 232 Aar før Kristus, var ikke blot en udmærket Statsmand men en fremragende Jordbruger. En ung Romer henvendte sig til ham med det Spørgsmaal, hvad han burde gjøre for at kunne høste godt. „Du skal gjøde godt“, var Cato's lakoniske Svar; den unge Romer erkjendte det berettigede i denne Fordring men ønskede at vide, hvad han dernæst skulde gjøre. „Du skal gjøde godt“, lod Svaret igjen og ligesaa 3die Gang, da den unge Romer ærgerlig og utaalmodig gjentog sit Spørgsmaal. — At gjøde godt er en stor og omfangsrig Fordring og en af de vanskeligste Opgaver i Agerbruget; derfor var Cato's Svar saa berettiget, og de fleste af Nutidens Agerbrugere ville gjøre vel i at ind-

prænte sig den gamle Romers Hovedlærdom i Agerbruget; thi have de lært denne Kunst, ville vi lettere blive enige om, hvilke andre Hjælpemidler der vil kunne være Tale om at tage i Brug, thi dels ville vi være i Besiddelse af Midlerne til at kunne betale dem, dels ville vi finde os i Besiddelse af det Materiale, hvorved de ville kunne iværksættes, to Hovedbetingelser for andre Hjælpemidlers heldige Anvendelse. Vi skulle idag særlig beskæftige os med Dampkraften og undersøge, hvorvidt den bør finde en mere udbredt Anvendelse i vort Agerbrug end hidtil.

Dampen anvendes i Agerbruget dels som opvarmende dels som drivende Kraft. Som opvarmende anvendes den i Mejeridriften stadig mere og mere, baade til Opvarmning af det fornødne Vand, til Opvarmning af Ostemælken og til Røgning af Svinefoder om Vinteren, forsaavidt dette bestaaer af Kær. Andre gaa endnu videre og tro med Fordel at kunne tage Straa, Klib, Oliefager til Kærne, ja endog ved kogende Vand ligeledes med Fordel at kunne gjøre Kær, Halm og Hø lettere forbrændelige for Kærne. Det vilde være meget heldigt, hvis man kunde paa-pege, til hvilken Grad Dampen i det nævnte Djemed kunde finde Anvendelse, og hvor stor en Kvægbesætning bør være, for at en Dampfjedel vil kunne siges at svare Regning. Jeg har personlig hidtil ført Mejeridrift paa 4 af mine Gaarde og har paa 3 af dem anvendt Damp.

Paa Durupgaard med en Besætning af 225 Kær er der en Dampfjedel, der svarer til $3\frac{1}{2}$ —4 Hestekraft, og en Dampmaskine paa $2\frac{1}{2}$ —3 Hestekraft. Hermed koges Mad til Folkene (omtrent 45 Personer, i Høsten 70); Ostmælk varmes daglig 2 Gange Aaret rundt; der koges Mælk til Tillægskalvene; Vandet til Mejeriet og Husholdningen varmes; 3—4 Gange ugentlig i Løbet af 6 Maaneder koges Kær til Svinene; al Kjærningen besørges; al Malning og Knusning af Korn til Hus-holdning og Kreaturfoder udføres; og endelig bruges Spild-dampen til at opvarme 5 til dels store Lokaler.

Apparatet betjenes af en Møller og Fyrhøder. Om Vinteren bruges daglig 392 Pd. bedste West-Hartley Kul, om Sommeren 252 Pd. Desuden bruges Brænde og Spaan for omtr. 100 Rd. aarlig. Udgifterne stille sig saaledes: Mølleren 370 Rd., Fyrhøderen 298 Rd., 385 Tdr. Kul à 1 Rd. 3 Mt. = 577 Rd. 3 Mt., Brænde og Spaan 100 Rd., Maskinens Forrentning (5 pCt. af 1384 Rd.) 69 Rd., Amortisation ligeledes 5 pCt. eller 69 Rd., Olie etc. 30 Rd., Reparationer 25 Rd., altsaa ialt 1538 Rd. 3 Mt. I de 6 Aar, den har arbejdet, have Reparationerne været lig Kul, hvilket især maa tilskrives en omhyggelig Pas-

ning. At gjøre et nøiagtigt Overslag over Pengesfordelen ved Apparatet vil ikke være muligt; men anthydningsviist kan meddeles, at Maskinen har malet 110 Tdr. Korn til Mel, 1980 Tdr. til Skraa og knust 1270 Tdr., og beregne vi henholdsvis herfor 48, 20 og 12 $\frac{1}{2}$ pr. Td., bliver dette tilsammen 626 Rb. 24 $\frac{1}{2}$; for Rjærningen, der kan ansættes til 1 Rb. pr. Dag, bliver det 360 Rb. og for Dampning af Koer (90 Gange à 4 Mt.) 60 Rb. Men hertil kommer nu alle de øvrige Præstationer, hvortil der alene vilde medgaa Brænde for et lignende Beløb, som Dampapparatet nu kræver. Lægger jeg nu dertil, at vi paa Grund af Dampapparatet kunne undvære en Fyrpige, og at vi til alle Tider haade have en opvarmende og en drivende Kraft til vor Raadighed i en Bedrift, der for den Styrende stadig frembyder baade Vanskeligheder og betydelige Besværligheder, troer jeg ved det Meddelte at have konstateret, at Apparatet er paa sin Plads og betaler sig vel.

Paa Gjedsergaard have vi en Gjennemsnits-Kvægbesætning af 115 Køer. Vi have der et Dampapparat, med hvilket vi koge Mæden til Husboldningen, omtr. 30 til 35 Personer daglig, opvarmer Ostemælken og koger Vandet til Mejeriet. Apparatet betjenes af Mejeripersonalet.

Vandet er ogsaa her i Kog saagodt som 18 Timer i Døgnet og ophører aldrig at være varmt. Kulforbruget er her 123 Pd. i Døgnet, — hvorved jeg dog vil bemærke, at jeg her benytter udelukkende de simplere Brændesortimenter, aldrig Kul. Kul er kun anvendt i en længere Periode for at konstatere eller rettere klart præcisere det virkelige Forbrug.

Ogsaa med Hensyn til dette Apparat ere vi af den For-
 mening, at det er hensigtsmæssigt og betaler sig vel, og at det er arbejds sparende for Personalet, hvorimod et Apparat som det paa Durupgaard vanskeligere vilde være paa sin Plads her, thi udelukkende at overdrage en Dampmaskines Afbenyttelse til Mejeripersonalet turde jeg ikke, jeg skulde da mindst holde Maskinmesteren, hvilket vilde kræve, at Dampmaskinen ogsaa burde afbenyttes til andre Djemed, hvilket ogsaa stadig stæer flere Steder paa Landet, hvorved idelig nye Opfindelser og nye Anstuelser gjøre sig gjældende; jeg henviser saaledes til Dampmaskiner med indtil 70 til 80 Alen Azeledninger, til Maskiner som ved Hjælp af Expansion kunne arbejde med aldeles forskjellig Hestekraft og i Forhold til Maskinens Præstationer forbruge Brændsel. At gaa ind paa at underkaste Rigtigheden af disse Maskiners Anvendelse en Undersøgelse formaaer jeg ikke, og dette vil ej heller være rigtigt paa dette Stadium af Sagen, hvor vi befatte os med Dampens Anvendelse i Mejerierne. Jeg troer

at turde udtale, at vi ansee Dampapparatet i Gjedsergaard's Mejeri som praktisk rigtig, og gaaer dernæst over til de tvende mindre Mejerier, som findes paa Bøstøfang-Gaarden paa det sydlige Falster og paa Gaarden Pedersdal paa Amager, hvilken Gaard jeg har dreven i en længere Arrække og først fornylig bortforpagtet til Gaardens fleraarige Forvalter. Paa begge Gaarde findes en Kvægbesætning af imellem 40 til 50 stærkt fodrede Køer. Paa Fanggaard'en byggede vi et lille nyt Mejeri ifjor og drøftede Spørgsmaalet: Dampapparat eller ej; Kreaturerne's Foder bestaaer om Vinteren af rigeligt Hø, nogle Køer, Straa og Rapskager. Husholdningen er lille, Gaardens Bestyrelse, Mand og Kone, ønskede sig et Dampapparat, jeg var af den modsatte Mening. Jeg anskaffede to store indmurede Kobberfjedler med Laag, een til Mælken og een til Vand, med hvilke Fjedler Gaardens nidkjære Husmoder nu er særdeles glad; Forbruget af Brændsel er her, hvor der kun kræves en Opvarmning 2 Gange i Døgnet, saare ubetydelig og udgjør kun 32 Pd. Kul i Døgnet. Her at tilvejebringe Opvarmning ved Damp, uden at andre Dje med derved kunne sættes i Forbindelse, vilde visstelig være urigtigt og upraktisk.

Paa Gaarden Pedersdal have vi et dobbelt Apparat, en stor indmuret Kobber-Grubefjedel til Brug om Sommeren, og et Dampapparat til Brug om Vinteren. Forpagteren meddeler mig, at det efter hans Mening ikke kan betale sig om Sommeren at skaffe Damp 2 Gange daglig i et saa lille Mejeri, thi medens der gjerne findes noget Affald af Ris, Kvas og sligt, som kan bruges under Grubefjedlen, kan dette derimod slet ikke bruges under Dampfjedlen, hvorimod han agter fremdeles om Vinteren at tage alt Kraftfoder af Klid, Straa og Oliekager, tilligemed det halve Forbrug af Køer, ca. $1\frac{1}{2}$ Skjeppe pr. Høvede, hvilket han er overbevist om er forbunden med meget væsentlig Fordel, især hvor det gjælder om, som Tilfældet er paa Pedersdal, samtidig med at man søger at producere megen Mælk, at faae Koen feb. Hans Forbrug af Rødder-Kul om Vinteren, er omtr. $\frac{1}{2}$ Tønde daglig.

Jeg formoder, at Spørgsmaalet angaaende Dampens Afbenyttelse i Mejeriet vil i Almindelighed kunne bringes ind under de 4 her nævnte Kategorier, og det staaer da tilbage for os at besvare, hvilken Anvendelse kan Dampen finde i selve Agerbruget?

Har jeg troet at kunne besvare Spørgsmaalet med Hensyn Landets Mejerier med en vis Sikkerhed, idet jeg her befinder mig paa et Territorium, hvorpaa jeg selv har berøget mig igjennem en Række af Aar, føler jeg mig langt mindre sikker paa det andet Stadium, hvilket vi nu skulde tage under Behandling.

Vi spørge, skulle vi lade Dampmaskinen afløse de Hestegange, med hvilke vi hidtil have drevet vore Tærste- og Hakkelsesmaskiner, ja vi driste os endog til at spørge, skulle vi lade Dampen trække Ploven, Starifikatoren og Sædbækeren, og dermed fuldstændig bryde med Fortiden og indføre et nyt System for Agerbrugets bevægende Kraft. Jeg tilstaaer, jeg krymper mig ved at svare herpaa, endnu mere krymper jeg mig ved selv at være den, der udfører Forsøget. Personlig har jeg nøjedes med at supplere mine Heste-Tærstemaskiner med et transportabelt Damptærsteapparat, bestaaende af et Lokomobil, en Tærstemaskine og en Halmlevator, hvilket Apparat jeg med stor Fordel om Efteraaret stiftetvis har benyttet paa de forskjellige Gaarde, thi jeg har sparet Hestekraften paa Aarets travleste Tid, har kunnet benytte de heldige Esteraarstkonjunkturer for Salget af Sæden og har endelig tærstet væsentlig billigere med Damp- end med Hestekraft. Men jeg har paa Grund af dette anskaffede Damptærsteapparat ej formindsket min Hestekraft; ligesom Mejemaskinerne gjøre mig mere til Herre over Høstarbejdet, saaledes gjør Dampapparatet mig mere til Herre over det besværlige Tærstearbejde, og sætter mig i Stand til at være mere paa Forhaand med mit Arbejde. Anderledes vil Sagen stille sig efter min Formening, naar vi skulle lade de Arbejder, som for Tiden hovedsagelig sysselsætte vor Hestekraft om Vinteren, blive udførte ubelukkende ved Dampkraft, saaledes som det tegner til, at mange for Tiden attraa. Jeg nærer Tvivl om, at dette vil være økonomisk rigtigt, thi derved vil dog Forholdet imellem de Arbejder, som det tilfalder Hestene at udføre i de forskjellige Aarstider blive temmelig stærkt forrykket, saaledes at vi ville føle os opfordret til, naar vi erstatte Hestekraften om Vinteren med Dampkraften, ligeledes at sørge for, at den kan finde den samme Afløser ogsaa i de andre Aarstider, hvorved vi uvilkaarlig komme til at fæste vort Blik paa Dampploven eller Damp-Kultivatoren. Jeg fristes til at være af den Formening, at skulle vi udenfor Mejeriet gaa ind paa Dampens Anvendelse i vort Agerbrug paa vore Gaarde af Mellemsstørrelse, skulle vi gaa helt og holdent ind paa Dampprincipet. Thi medens vi bryde med de gamle, vore Maskiner bevægende Kræfter, og lade Dampen træde i Stedet, maa vi samtidig ogsaa bringe Dampen paa Marken og lade vore drainede Jorder blive gennemsurede ved Hjælp af de samme Kræfter, til hvilke vi have betroet os i Ladene etc., først da vil en betydelig Indskrænkning af Hestekraften kunne indtræde. Vel erkjende vi, at denne paa Tider muligen vil kunne blive savnet noget, og mest maaste i Høstens Tid, men disse Ulemper ville paa forskjellige Maade kunne overvindes, dels ved at sætte

nogen Sæd i Stat i Marken, dels ved at lade Mejningen og Sædens Hjemførsel mere følges ad, endelig ved at skaffe sig nogen extra Kjørselshjælp i den mest travle Tid, hvilken man de fleste Steber vil kunne skaffe sig. Jordens Behandling ved Hjælp af Dampkraft er mig for fremmed, til at jeg her skulde kunne optræde som dens Docent, men endog uden dette praktiske Kjendskab ville vi som gamle Jordbrugere kunne sige os, at Jordens mekaniske Bearbejdning, baade med Hensyn til Madjorden og med Hensyn til Undergrundens Behandling, maa ved Hjælp af en sin Opgave fuldstændig beherskende Dampkraft kunne udføres paa en saa langt fuldkommnere Maade, end vi hidtil have kunnet magte det ved Hjælp af Hestekraften, at Udbyttet, naar Jordens øvrige Fordringer samtidig fyldestgjøres, ej kan blive andet end opadgaaende. Jeg tilstaaer, for mig personlig er Fristelsen stor til at gaa ind paa Principet i dets Helhed; lader jeg det foreløbig være, er det, fordi jeg i den nærmeste Fremtid har flere betydelige, dels landøkonomiske dels tekniske Opgaver at løse. Jeg nærer imidlertid det Haab, at den iblandt Landets store Grundejere saa synlig stærkt vaagnebe Interesse for det fremadskridende Agerbrug vil bevæge en eller anden af de ærede Herrer til at tage Initiativet i denne ogsaa for det danske Agerbrug synlig vigtige Sag.

Prof. Rathorst, Alnarp, bruger en 10 Hestes Dampmaskine men udelukkende til Husbrug nemlig til at tærste, male, grutte, skjære Sættelse, save Brænde, stampe, knuse og sigte Ben. Da der ikke er Mejeri, som vilde fordrø en daglig Benyttelse af Maskinen, bruges den kun periodisk. Han antager ikke, at man tærster billigere ved at bruge Dampkraft, men Forbøden ligger i, at man paa Tider, da der er stærk Brug for Hestekraften og fordelagtige Kornpriser, bliver i Stand til at benytte disse. Saaledes vidste isjor Efter sommer enhver Landmand, der følger med Tidskonjunkturerne, at de høje Hvedepriiser vilde falde, naar den rige Hvedehøst, man havde høvt i Ungarn og omliggende Lande, kunde naae frem paa Markedet, og enhver, der kunde iværksætte en hurtig Udtærkning, vandt derved 2—3 Rd. pr. Td. — Hvad Damppløvens Anvendelse angaaer, troer han ikke, at den i England har formindsket Hestekraften. Forbøden maa søges paa andre Punkter og da vel navnlig ved en dybere Bearbejdning; men denne har mindre Betydning, hvor Jorden ikke er i stærk Gjødningskraft, og han antager, at vore Agerbrug i Reglen først maa forbedres i denne Retning, og at vi i det Hele taget snarere maa arbejde paa at forberede os til at indføre Damppløven end nu at tage den i Brug, da Jordbruget endnu ikke er paa et saadant Standpunkt,

at det helt og holdent kan bære Udgifterne ved en saadan Maskine. Et Stridt i denne Retning vil det ogsaa være først at anskaffe en bevægelig Dampkraft til Husarbejder.

Intendant Juhlin-Dannfelt, Stockholm. De to sidste Talere have omtalt Dampkraftens Anvendelse paa store Gaarde; han selv har derimod benyttet Dampkraften paa en mindre Gaard paa 50 Tdr. Land, der udelukkende bruges til Forsøg, og hvor det gjaldt om at skaffe en Kraft tilveje, der til alle Tider kunde udføre det foresaldende Arbejde, bortseet fra hvorledes Pengesfordelen stillede sig derved. Maskinen har 6 Hestes Kraft og kostede 3600 Rbd. svenske; han bruger den til at skjære Hakkelse til 20—40 Køer, samtidig med at den driver Tærstemaschinen eller udfører andre mindre Arbejder. Han har nu brugt den et Par Aar, og den har givet saa gode Resultater, at han ikke nu vilde kunne undvære den. Fordelen ved at have en bevægelig Dampmaskine ophæves for en stor Deel af at den ifølge engelske Erfaringer koster 20 pCt. i Vedligeholdelse, medens den faste kun koster omtrent 10 pCt., og i Skotland foretrakker man derfor endog at anskaffe 2 faste Dampmaskiner istedetfor 1 flytbar. Ved de Staaltraadstoug, der i den senere Tid ere komne i Anvendelse, har man desuden erholdt mere Raaderum ved Benyttelsen af de faststaaende Maskiner.

Statsraad Tessdorpf fremhæver i Nodsætning til Prof. Nathorst, at man netop tærsker bethdelig billigere med Dampend med Hestekraft. Ifølge 3 Aars Erfaringer paa Durupgaard udtærsker og renser Dampkraften endog Kornet $\frac{1}{3}$ billigere end Hestekraften, selv om man kun beregner en Hest daglig til 4 Mk. *). Vel skal, som han selv har fremhævet, et Agerbrug forberede sig grundigt, inden det tager Dampkraften i sin Tjeneste; men han er overbevist om, at de nødvendige Betingelser for at dette kan skee mange Steder ere tilstede hos os. Det er endnu ikke muligt at sige, hvor stor Indflydelse Damppløjningen vil have under vore klimatiske Forhold, men saa meget synes sikkert, at det navnlig vil være paa de stærke Lerjorder, at den fortrinnsvis vil vise sin Nytte; den Sikkerhed, hvormed man selv i tørre Tider kan faae sin Jordbearbejdning udført, vil utvivlsomt overalt være af den største Betydning. Hvilken overordenlig heldig Indflydelse en god Efteraarsbearbejdning har paa Frugtbarheden have vi netop i dette Øjeblik et tydeligt Bevis paa; — ifjor Efteraar blev Jorden pløjet meget tør og god, og heri maa sikkert Grunden søges til at Kornet for Øjeblikket staaer saa godt her i Landet, uagtet de 2 sidste Maaneder have været mindre heldige for det.

*) See iøvrigt Tidsskrift for Landøkonomi 1ste Bind Side 313. 1867

Fredag*) Form. Kl. 10 holdt Grosserer N. Puggaard et Foredrag i Folketingsalen om Høsttidens Indflydelse paa Handelsværdien af Byg og om Danmarks Exportforretning i Almindelighed. Taleren henviste til, at han i 30 Aar havde beskæftiget sig med Kornexport, og at han derfor havde endel Erfaring herom, som han haabede vilde kunne være til nogen Nytte for Jordbrugerne. Ved at lægge Mærke til Prisernes Svingninger var han efterhaanden kommen til den Erkjendelse, at det, efterhaanden som Samsælsmidlerne udvides og større Arealer komme under Kultur, vil være nødvendigt at forandre Karakteren af vor Udsørsel. Danskt Hvede maa nu konkurrere med Hvede fra Australien og Kalifornien, disse rige, tidligere udyrkede Lande med dyb Muld, hvor Landmanden ej behøver at gjøde sin Jord for at høste store Afgrøder. Det vil derfor blive nødvendigt for os, at vi saa meget som mulig søge at forædle vore Produkter, saa at vi fortrinsvis udføre Smør, Ost, fede Kreaturer o. s. v., men saa lidt Korn som mulig. At vi allerede ere begyndte at komme ind paa den rette Vej, vil, efter Talerens Anskuelse, fremgaa af forskjellige statistiske Oplysninger, som han derfor vilde meddele. Han vilde tage Udsørselen i Aarene 1859—62 og dermed sammenligne den i Aarene 1865—68, hvorved det dog maa bemærkes, at det første Tidsrum omfatter Udsørselen for hele Monarkiet, men det sidste kun den fra det nuværende Kongerige.

Den aarlige Gjennemsnitsudsørsel var i runde Tal:

	1859—62.	1865—68.
	(fra hele Monarkiet).	
Levende Kreaturer . . .	49,000 Stfr.	40,000 Stfr.
Kjød	2,650,000 Pbd.	1,937,000 Pbd.
Smør	81,900 Tdr.	37,400 Tdr.
Flæsk i tilberedt Til-		
stand	5,235,000 Pbd.	9,260,000 Pbd.
Svin og Grise . . .	55,000 Stfr.	44,300 Stfr.

Da Hertugdømmerne tidligere i Henseende til Mælkeridrift stode saa langt over Kongeriget, vise disse Tal, at vore Mælkerier have gjort meget store Fremskridt, hvilket ogsaa fremgaaer af den betydelig forøgede Udsørsel af Flæsk, der fortrinsvis flydes Mælkerierne. Det sees altsaa, at vi ere godt paa Veje til at forbedre vore Produkter. Med Hensyn til Korn er Danmarks Produktionskraft i de sidste 4 Aar steget med noget over $\frac{1}{2}$

*) Da jeg var forhindret i at optage eller at lade optage et Referat af Forhandlingerne Fredag Formiddag, have Dhrr. Udgivere af „Ugeskrift for Landmænd“ tilladt, at deres Referat af de nævnte Forhandlinger ogsaa benyttes her. J. E. la Cour.

Mill. Tdr. aarlig, og Exporten heraf er nu i Gjennemsnit omtr. 2,815,000 Tdr. Rugproduktionen er aftaget, men da den er erstattet med Hvede, har det ej været til Landmandens Skade. Hvedeudførselen har, trods det tørre Aar ifjor, holdt sig temmelig uforandret. Naar Indførselen drages fra Udførselen, har Exporten været i runde Tal:

	1865/66.	1866/67.	1867/68.	1868/69.
	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.
Rug	537,000.	240,000.	55,000.	59,000.
Hvede, Mel og Grøn .	654,000.	587,000.	448,000.	561,000.

Af vor Hvede ansees den, der kommer fra Volland-Falster, for den bedste, derefter følger den fra Møen, det syblige og vestlige Sjælland og Langeland, saa kommer den fra Fyen og dernæst den fra Jylland. Tidligere har endel af den østjællandske Hvede staaet noget tilbage. Vor Hvede er meget afholdt i Udlandet, saa at Taleren endog har været Bidne til, at Skotsk Hvede af samme Vægt folgtes et Par sh. billigere end dansk Hvede. Skotske Møllere have som Grund dertil anført, at vor Hvede indeholder mere Plantelim, hvilket skal skyldes vor Helbrak. Vi maa være forsigtige med at indføre fremmede Hvedesorter her i Landet, thi mange af dem passe ikke for vort Klima. Det vil saaledes næppe være rigtigt at indføre Danziger-Hvede, hvorimod den fine Norrkøping-Hvede maaste vilde kunne lykkes hos os.

Af Korn vil Byg altid blive vor vigtigste Udførselsartikel. Vort Byg er og kan blive godt, og det er afholdt i England. Der klages imidlertid meget over, at det kun sjældent er rigtig modent, og engelske Bryggere sætte saa stor Pris paa Modenheden, at de ofte betale 4—6 sh. mere for modent end for mindre modent Byg af samme Vægt. Naar vort almindelige Byg behandles omhyggelig, opnaar det ofte samme Pris som Chevalierbyg; men det høstes ofte for tidligt. Farven er derfor ofte lys graalig, Kjernerne ej tilstrækkelig runde og fulde, og Stalkene ofte knækkede for tæt af. Det er urigtigt at vurdere Kornet alene efter Vægt, saaledes som vi i Almindelighed gjøre. Taleren har saaledes nylig af et Parti paa 300 Tdr. Byg maattet rense 45 Tdr. fra paa Grund af knækkede Korn, og Afharpningen vejede da ligesaa meget som det øvrige Korn. Det for tidlig høstede Byg bliver „glasjet“, saa at det lettere gaaer i Stykker i Tærskemaskinen, og Stalken bliver for sejt, saa at der ved Rjorningen let følger noget af den med Stalken. Efter engelske Landmænds Mening skal Bygget for at blive en god Handelsvare høstes, naar Kjernen er fuldmoden, saaledes at den kun faaer et Par Dages Vejring paa Marken inden

Hjemtjorselen. Ved Raadsaaning vilde man maasse kunne opnaa at faae Bygget mere jævnt modent. Det er en ikke ringe Kapital, der vilde vindes, hvis vi for Fremtiden høstede vort Byg i en mere moden Tilstand. Fordelen vilde være mindst $\frac{1}{2}$ Mill. Rd. aarlig paa det Byg, som vi udføre. For 20 Aar siden var det næsten umuligt at faae engelske Bryggere til at kjøbe danst Byg, nu er det vel anderledes, men de foretrække dog andet fremmed Byg, uagtet det er simplere end vort, fordi det er bedre modent. Vi ville kunne sælge alt det modne Byg, som vi kunne producere, og paa Grund af vore heldige Jordbundsforhold vil vort Byg da være bedre end det, de fleste andre Lande kunne producere.

Vort Smør blev tidligere ikke kjøbt i England, med mindre det udførtes fra Kiel. Nu derimod har det danske Smør et meget godt Navn, det faaer de højeste Priser og foretræktes ofte for hollandsk og fransk Smør. Det Samme gjælder om vort Flæsk. Det, der er tilberedt herhjemme i de store Slagterier, betales nu med de højeste Priser. Der er allerede flere store Slagterier her i Landet, og jo flere der kommer, desto større Indgang vil denne Vare faae i Udlandet, thi der maa affendes en stor Mængde, for at den kan blive tilstrækkelig beljendt. Det gjælder om at tilberede Varerne saa ensformig og godt, som mulig, men det kan kun skee i store Slagterier. Disse kunne imidlertid kun bruge Flæsk af forædlede Svin, ej af den gamle danske Race.

Tidligere gif en stor Del af vore Produkter først til Mellemandlere i Kiel, Hamborg o. a. St.; men vi ere nu godt paa Veje til at slippe for dette Afhængighedsforhold. De danske Rjøbmænd foretrække nu at forhandle paa Forbrugsstedet og at have Forbindelse hos selve Forbrugerne, saa at vi omtrent have frigjort os fra de tidligere Mellemandlere, hvilket har bidraget meget til Nationalvelstanden. Endel af vore større Godsejere have bidraget dertil uden smaaligt Hensyn til egen Fordel. Vi kunne ikke udvide vort Jordomraade, men Verdenshandelen ligger aaben for os, og vore Handelsforhold kunne vi udvide med Fordel.

Til Slutning vilde Taleren endnu omtale nogle Forhold, som vel ikke stode i umiddelbar Forbindelse med det foreliggende Spørgsmaal, men som dog vilde kunne interessere Landmændene. Det forekom ham, at man burde benytte Spaan istedetfor Straa til Tøge, hvilket man brugte i stor Udstrækning i Sverig, hvorved man raadede Bod paa den store Fodernød. Han havde benyttet Tagspaan paa et Par Gaarde, han ejede i Nærheden af Halmstad. Høvlede Spaan, gennemtrufne med Vitriol, kostede der omtrent 12 f. pr. □ Alen; de havde den store Fordel, at

de ej blæste af, at man var fri for Rotter i Taget, og at de vare mindre brandfarlige. I Sverig er Assurancen for disse Tage billigere end for Bygninger med andre Tage. Han betalte saaledes for en større Bondegaard, der var helt af Træ og tækket med Spaan, $27\frac{1}{10}$ pro mille aarlig i Assurance i Selskabet Svea, for en anden Gaard med Mure af Sten og Tag af Spaan betalte han i Scandia $2\frac{1}{2}$ pr. m. aarlig. Vordbrand er meget lidt kjendt i Sverrig; denne Forbrydelse udføres der ej heller saa let som hos os, thi den imprægnerede Spaan forfuller, men brænder ej. Det er navnlig i de sidste 30—40 Aar, at Spaantage, der ofte ligge i 30—40 Aar, ere blevne almindelige i Sverig. De høvlede Spaan, som ere meget tynde, have den største Udbredelse. — Det er et for Ugerbruget uheldigt Forhold, at vi endnu aarlig udføre mange Ben, som vi selv have udmærket god Brug for til Gjødning. Det er ogsaa til vor Skade, at vi endnu bestandig udføre endel Oliefager, istedetfor at beholde dem til vore Kreaturer. — Endnu vilde Taleren henstille til Landmændenes Opmærksomhed, om det ikke vilde være fordelagtigt for os at dyrke Runkelroer til Sukkerfabrikation. Denne Axl er almindelig i andre Lande, hvor Landmændene staa sig godt ved den, og de Lærepenge, som man andetsteds har maattet betale, kunne nu komme os tilgode, naar vi ville benytte Andres Erfaringer. Paa Säbyholm i Skaane drives med Fordel en stor Runkelroesukkerfabrik. Da vi i Danmark aarlig forbruge 35 Mill. Pd. Sukker, eller omtr. 20 Pd. Sukker pr. Individ, vil der blive god Afsetning for alt det Sukker, vi kunne producere, især da Forholdene i Vestindien sandsynligvis ville medføre en Stigning i Prisen paa Sukker.

Efter et kort Ophold gaves dernæst Ordet til polyt. Rand. Th. Segelcke, der indlebede det Spørgsmaal: Hvilke nye Erfaringer foreligge med Hensyn til Mælkens hensigtsmæssige Behandling og Tilvirkningen af Smør og Ost?

Det er først i den senere Tid, at Mælkeridriften er bleven en Sag af større Betydning for os, saa at Kornavlens nu mere og mere søger at underordne sig den. Det kgl. Landhusholdningselskab har i en Række Aar søgt at uddanne unge Mejerster, og Følgen deraf er bleven, at man ikke længer behøver at ty til Holsten for at faae en dygtig Mejerster; det er vel endog nu lettere at finde en saadan her end der. Men vore Mejerster ere endnu ikke fuldkomne, de trænge til større theoretisk Dannelse,

til et mere frit og uhildet Blif. Landmændene bør give deres Mejerster større Lejlighed til at see sig om, lade dem oftere besøge deres Standsfæller for at samtale med hinanden. Taleren har havt Lejlighed til at lade unge dygtige Mejerster see sig om andetsteds, og Resultatet har været meget tilfredsstillende. Men det er ikke nok, at Mejersterne gaa fremad, ogsaa Landmændene, navnlig de yngre, maa søge Oplysning om Mælkeridriften, for at de kunne yde Mejersterne en tilstrækkelig Støtte. Tidligere antoges det ikke nødvendigt for en Landmand at kjende Enkeltheberne ved Mælkeridriften, men nu er Tallet paa yngre Landmænd, der søge at lære den at kjende, helbigvis stærkt voksende; dog ere vi endnu langt tilbage fra Maalet, at enhver Landmand veed ligesaa god Bested om Mælkeridriften som om de andre Grene af Agerbruget.

Uagtet vi have gjort store Fremskridt i Mælkeidriften, er der endnu meget tilbage for os at lære. Vi erkjende nu, at Beviserne fattes paa Meget, som vi tidligere antog for fastslaaet, og maa derfor endnu gjøre mange Forsøg, der kræve stor Omhyggelighed, Oplysning og Kundskaber. Vi have imidlertid nu Apparater til at kunne anstille Forsøg, idet vi have Vægten, Thermometret, Maal til Brugten af Farve og Salt o. s. v., der lette os Arbejdet derved. For at Forsøgene skulle være til Nytte, maa de kunne gennemføres den ene Gang som den anden, hvilket man tidligere ikke kunde, men nu er i Stand til. Det er ogsaa af største Vigtighed at kunne kontrollere Udbyttet, og i saa Henseende have vi ligeledes gjort store Fremskridt. For 10 Aar siden kontrollerede man Udbyttet maanedsviis, for 3 Aar siden var man naaet til at kunne gjøre det ugevis, men nu kan man gjøre det daglig, saa at man for hver Rjærning kan see, hvor megen Mælk der er benyttet. Taleren henviste i saa Henseende til de af ham og Propr. Friis udarbejdede Stemaer, der vare fremlagte paa Produktudstillingen.

Man staaer derfor nu paa det Standpunkt, at man kan begynde at beskæftige sig med de egentlige Spørgsmaal, der vedrøre Mælkeidriften, og det vigtigste af disse er, om vort almindelige System virkelig er det bedste, eller om der muligvis kunde findes andre, som ere bedre. Vort System har sine Fordele, men ogsaa sine store Mangler. Man kan ved det levere et fortrinligt Produkt, men det fordrer stor Paapasselighed og Omhyggelighed, meget Arbejde, store Lokaler, og især har det den Mangel, at man ofte maa opgive endel af Kvantiteten for at sikke sig den bedste Kvalitet, idet vi i varmt Vejr maa skumme vor Mælk tidligere, end det ellers vilde være nødvendigt. Navnlig for at kunne fjerne denne Hovedulempe har man seet sig om

efter et andet System, og man har da navnlig at vælge imellem det hollandske, det amerikanske og det svartste System. Vi søge at værges os imod vort Systems værste Fjende, Varmen, ved at sie Mælken op i tynde Lag, for at den saa hurtig som mulig kan afkøles, men de andre Systemer anvende direkte Afkølingsmaader. Ved det hollandske System bringes Mælken strax i Metallkjæder, der en Timestid nedsættes i et Bassin med koldt Brøndvand, hvorefter Mælken opses i Bøtter i 5—6 Tmr. Højde. Det amerikanske System (Orange County) bruger en endnu stærkere Afkøling af Mælken. I et Bassin, der er 1 Alen dybt i Jorden og gennemstrømmes af koldt Kildevand, nedsænkes Mælken i store, 16" brede og 20" dybe, Blikspande, og her bliver den staaende hele Tiden indtil Stumningen. Paa Produktudstillingen findes en Model af Hr. Wallis' Mælkedkjæder paa Dybet, der er indrettet efter dette System. I Amerika er Kildevandet omtr. 8—10° varmt, medens det hos os vil være omtr. 7°. — Det svartste System søger at tilvejebringe en saa lav Temperatur som mulig og benytter derfor Is til Afkøling istedetfor Kildevand, men iøvrigt er Driften den samme som ved det amerikanske System, idet Mælken bliver staaende i Isvandet indtil Stumningen.

De Udsættelser, som gjøres mod vort System, ville kunne afhjælpes ved et af disse Systemer, der kræve mindre Paapasselighed, saa at Mejerstien ej behøver at være saa aarvaagen; der ikke medføre saa store Omkostelser, saa at Mælkens Behandling bliver den ene Dag som den anden; der fordrer mindre Arbejde, idet der kun bliver 1 Metallkar istedetfor 10 Træbøtter at gøre rene; og der kunne nøjes med saa og tarvelige Bygninger, som kun ville koste $\frac{1}{10}$ af hvad vore nuværende Bygninger koste. Ved dem stilles Mælken Sommer og Vinter under samme Forhold, saa at man ej behøver at lade det gaa ud over Kvantiteten for at vinde i Kvalitet.

Der er fremført adskillige Indvendinger imod disse Systemer. Det kunde synes forkastelig at lade Mælken staa 6—10—16 Tmr højt i Kar, som omgives med Vand, eller først at lade Mælken faae No efter at have jævnligen rørt om i den i en Time (Holland). Det synes at stride imod den Fordring, vi altid stille til vore Mælkedkjædere, at de skulle være tørre og ikke vaade. Men det, vi skulle undgaa, er ikke selve Vandet, men de Faktorer, der gjerne ledsage Fugtigheden, navnlig den stillestaaende Luft. For at holde Varmen borte, lukke vi Vinduer og Lemme det halve Døgn, men derved bliver Luften stillestaaende, saa at det ofte varer en Dagstid, inden Varmen afkøles til 12°. Ved at lukke Lemme og Vinduer holdes Luft og Lys borte;

med stillestaaende, varm og fugtig Luft følger muggen Luft, og det er den, der gjør Skaden. Ved de fremmede Systemer udelukkes hverken Lys eller Luftens Bevægelse. — Det kunde synes vanskeligt at faae Mælken til at affætte Fløden, naar Mælken staaer 12—16 Timer højt, da vi ofte have Vanskelighed ved at faae Fløden op, naar Mælken kun staaer i et Par Timer Højde; men ved de fremmede Systemer vindes der længere Tid til Flødeaffætningen, 36 Timer istedetfor 16—18 Timer, og rimeligvis bidrage ogsaa andre Aarsager til den hurtige Flødeaffætning; efter Dahls og Rosings Anskuelse skal Mælken ved en lavere Temperatur være mere letflydende, saa at Fedtkuglerne have lettere ved at trænge igjennem.

Langvarige og omhyggelige Forsøg, der foretages under forskjellige Forhold maa nærmere oplyse, om vi ogsaa opnaa det fulde Udbytte ved disse nye Metoder. Vi have heldigvis allerede Repræsentanter for dem her i Landet, saaledes have Hr. Godsejere Holm og Valentin er indført dem, og mange Andre have gjort mindre Forsøg i samme Retning. Taleren kan ej paavise bestemte Mangler ved de nye Systemer, men det er vel muligt, at der ved dem vil opstaa nye Vanskeligheder, som vi endnu ikke have nogen Forestilling om. Det synes sikkert, at de nye Systemer navnlig om Sommeren medføre store Fordele. Vel bør man ikke gaa altfor raff frem ved Indførelsen af det Nye, men man maa ogsaa vogte sig for en altfor stærk Bøvhængen til det Gamle. Han vilde derfor navnlig tilraade dem, der skulde opføre nye Mælkeribygninger, at tage Hensyn til de nye Systemer og gjøre Forsøg, der kunne gjøres for en ringe Sum. Vanskeligheden ved det amerikanske System er at faae godt og passende Kildevand, thi selv et større Mælkeri efter det vil kunne indrettes for nogle faa hundrede Rd., saa at Risikoen derved ikke vil kunne blive stor.

Godsejer Holm, Lerchenfeldt ved Kallundborg, begyndte i Efteraaret 1867 efter Rand. Segels Opfordring paa det svartste System. Da Frostene begyndte i 1868, samlede han Is og benyttede den, saa at Vandet holdtes i 4° Varme. Kl. 6 $\frac{1}{2}$ om Morgenen blev Mælken, der holdt en Varmegrad af 23°, nedsat, og efter 12 Timers Forløb var den affvalet til 5 $\frac{1}{2}$ °, hvorpaa Spandene optoges og hensesattes paa Gulvet. Efter 36 Timers Forløb foretoges Skumningen, og der var da megen Fløde, der havde megen Sødme omtrent som sød Mælk, og ogsaa den affummede Mælk var meget sød. Ved Forsøg viste det sig, at naar Mælken henstod i 48 Timer blev der lidt mere Smør, og han indrettede da Driften saaledes, at der kun skummedes 1 Gang daglig, naar Mælken var henholdsvis 36 og 48

Timer gammel. I Behandlingen af Fløden og de øvrige Arbejder afveg han ikke fra det hollandske System. Isforbruget var imidlertid ikke ubetydeligt. Om Vinteren brugtes der 4 Lpd. Is til at afføle 100 Rdr. Mælk til 5—6°, men da Barmen kom i Luften, steg Isforbruget til 16—17 Lpd. pr. 100 Rdr. Mælk. I Tidsrummet fra Januar til August 1868 medgik der i Gjennemsnit 29.05 Pd. Mælk til 1 Pd. Smør, medens der i de tilsvarende 7 Maaned i 1867 var medgaaet 31.2 Pd. Mælk til 1 Pd. Smør, saa at Produktionen altsaa blev omtrent 4 β billigere pr. Pd. Smør. Den 15. August slap Isen op for ham, og han maatte da atter med Sorg vende tilbage til de Destillationskæder og det gamle System. Mejerstans Rattero blev da atter forstyrret, og Pigernes Arbejde forsøgedes betydelig. Rand. Segelcke, til hvem han sølte sig i stor Gjæld for hans Vejledning og Raad, havde da meddelt ham, at han med koldt Vand vilde kunde opnaa det Samme som med Isen. For 14 Aar siden havde Taleren paa sin Mark opdaget en stor Kilde, der hidtil kun havde været ham til Plage. Den laa for dybt til, at Vandet fra den kunde ledes ind til Gaarden, og han maatte derfor bygge et Hus ved Kilden, der laa 16—1700 Alen fra Gaarden. En Tegning af dette Hus findes paa Produktudstillingen. Dette Hus er 21 Alen langt og 7 Alen bredt, og midt i det findes det 6 Alen lange og 2 Alen brede Bassin, hvorigennem Kildevandet løber. Kilden giver 300 Tdr. Vand i Døgnet. Indtil for en Maaned siden var Vandet 6° varmt, nu er det 7°. For en ringe Bekostning, 360 Rb., har han saaledes faaet en Kjælder, hvor han er Herre over Barmen. Da der kun 1 Gang daglig skummes, tjernes og laves Ost, er Arbejdet blevet langt simplere for Personalet end tidligere, og han har derfor nu langt lettere ved at faae gode Folk til Mælkeriet. Ved vort almindelige System blive vore Folk overlæste, hvilket sikkert er Grunden til den store Banfælighed ved at faae Piger til Mælkerierne. En stor Fordel ved det nye System er, at Flødeafføringen foregaaer paa den mindst mulige Overflade, hvorved man vil opnaa at faae finere Smør, end naar Luften har en 10 Gange større Overflade at virke paa. I de første 6 Maaned af dette Aar er der medgaaet henholdsvis 28.5, 31.01, 30.18, 27.33, 26.01 og 29.4 Pd. Mælk til 1 Pd. Smør, i de første 4 Maaned af dette Aar benyttedes Is, i de sidste 2 Maaned (Maj og Juni) det kolde Vand til Mælkens Aftøling.

Godsejer Valentiner, Gjeddesdal ved Taastrup Station, deler ganske de tidligere Taleres gode Mening om de nye Systemer. Ifjor trængte hans Mælkeri til Ombygning, og da han ved Boring i 36 Alens Dybde fandt Vand, der er 61¹/₂° varmt

og kan give 100 Td. i Døgnet, opførte han der en Bygning, som ved en Sporvej er forbundet med det ældre Mælkeri. Han benytter nu det amerikanske System. Spildevandet er i Almindelighed 7° , men kan stige til $8-9^{\circ}$. Spandene rumme 130 Pd. Mælk, og Fløden affætter sig meget hurtigt, saaledes at næsten al Flødeaffættningen er endt efter 12 Timers Forløb, og der faaes kun lidt mere efter 24 Timers Forløb; ved Forsøg har han kun opnaaet 12 Pd. tynd Fløde = 1.2r. Pd. Smør af 1000 Pd. Mælk, der, efter at være stummet 24 Timer gammel, atter ned-sættes i Vandbassinet. I en af de smaa Chevaliermaalere af-satte al Fløden sig paa 1 Time. Efter hans Erfaring vil man staa sig bedst ved at lade Mælken staa i 36 Timer, men den kan uden Skade staa længere. Han opnaaede ligesaa meget Smør efter den nye Methode som ved paa samme Tid at lade Mælken under de helbigste Forhold staa i en almindelig Mælketjælde; men man faaer omtr. 16 pCt. mindre Fløde ved at stumme efter den nye Methode, og der bliver altsaa i et tilsvarende Forhold mere stummet Mælk tilbage til Osten. Han har ladet Mælken under-søge kemisk, og det viste sig da, at den afflummede Mælk ikke indeholdt mere Syre, end da den kom ud af Koens Over, og Fløden indeholdt kun en ganske lidt større Syremængde. Man kan derfor tilsætte nogen Kjørnemælk til Ostemælken, hvorved Ostens Mængde og Godhed forøges. — Hvor man har et nogen-lunde godt Lokale, kan man ligesom beregne, hvor meget Vand der behøves til Mælkens Afstøling. Ved det nye System har man sit Mælkeri mere i sin Magt, behøver mindre Arbejdskraft og har færre Sorger og Bekostninger, end ved det gamle.

Byfoged H. Hage, Stege, bragte Rand. Segelcke sin Tak for den udtømmende, grundige og sikkre Raade, hvorpaa han altid udtalte sine Anskuelser, og for hans Anvisninger til nye Fremgangsmaader, der ere ligesaa praktisk som theoretisk rig-tige, men han maatte gjøre opmærksom paa, at efter som Spørgs-maalet var fremsat, skulde Forhandlingerne ogsaa dreje sig om Osten, og den havde Segelcke slet ikke omtalt. Paa hans mindre Ejendom var Mælkeriudbyttet i de varme Sommermaa-neder tidligere mindre tilfredsstillende, men han begyndte da, efter at have læst Segelckes „Meddelelser, vedrørende Mejerivæsenet i 'Tidskrift for Landøkonomi',“ at lave Sødmælksoft i den varme Sommertid, og Resultatet har i nogle Aar været godt. Han laver daglig almindelig Sødmælksoft og Cheddarost, der betales med 24—32 β pr. Pd., dog den al-mindelige Sødmælksoft omtr. 4 β lavere; saa at det sikkert vil være ret lønnende for de mindre Jordbrugere at staa ind paa en noget lignende Methode. Han vilde anbefale Osten til de danske Jordbrugeres Opmærksomhed; vi maa sikkert kunne forsyne os

selv med god Ost, vi, der saa at sige svømme i Mælk, fremfor aarlig at indføre en stor Mængde fremmed Ost.

Statsagronom A. Nathorst, Stockholm, meddelte, at man i Sverig havde megen Erfaring om de to nye Systemer, da de allerede vare indførte paa flere hundrede Gaarde, hvor man i Reglen var vel tilfreds med Resultaterne. Forbruget af Is er ofte større, end det behøvede at være, fordi man gjerne gjør Bassinerne for store, istedetfor at have flere Bassiner af forskjellig Størrelse, eftersom man har mere eller mindre Mælk og helst et særligt Bassin for hvert Maal Mælk. Desuden bør Vandet staa højere end Mælken. Man burde ogsaa efter 3-4 Timers Forløb lægge Laag over Bassinet, for at den ydre Varme ikke skal faae Afgang til Mælken. De Spande, der bruges til at nedsænke Mælken i, bør, som i Amerika, kun være 10-12 Tmr. i Tværnit, medens Smør bruger 18 Tmr. store Spande, hvilket efter Talerens Mening var mindre heldigt, da Mælken saa vil være længere om at afstøles. Efter hans Mening havde det oppgivne Forbrug af Mælk pr. Pd. Smør været usædvanlig stort, større end det behøvede at være.

Rand. Segelcke er enig med Byfoged Hage i, at Ostefabrikationen ofte vil kunne være af meget stor Betydning for den mindre Jordbruger, og han kan saaledes henvise til den velbekendte Mad. H. Nielsen i Øverød, der har faaet 2 Sølvmedailler for Ost paa Produktudstillingen og forholdsvis bringer et større Udbytte ud af sit Mælkeri, end nogen Anden her i Landet. Ostefabrikationen fordrer imidlertid forholdsvis mere Arbejde end Smørproduktionen, og man vil ofte høre den lille Jordbrugers Kone svare, at hun mangler Tid til at kunne passe Ostene, medens hun nok kan naae at passe sit Smør. Med Hensyn til Nathorst's Bemærkninger, kan Taleren ikke være enig med ham i, at Karrets Diameter vil have ret stor Betydning, forudsat at der ingen Syredannelse foregaaer i Mælken, hvilket ikke hidtil har været Tilfældet. Gjør man Mælkekarrene for snevre, skal man have flere Spande, altsaa ogsaa mere Arbejde ved at gjøre Spandene rene, større Bassiner o. s. v. I Amerika er desuden Rildvandets varmere end her, hvilket forklarer, at man der maa have snevrere Spande.

Godsejer Valentiner er ikke enig med Nathorst; for ham har det været fuldstændig afgjørende, at selv en ydre Temperatur af 14° ikke har haft nogensomhelst Indflydelse paa Mælken.

Direktør Dahl*), Naas Landbrugsskole, har i længere Tid

*) Forfatterens fuldstændige Foredrag, som han ifølge min Anmodning har havt den Godhed at nedskrive til Tidsskriftet, skal blive meddelt i næste Hæfte. J. E. la Cour.

benyttet Koldvandsystemet. Efter hans Erfaring gaaer Flødeaffondringen desto hurtigere for sig, jo koldere man holder Mælken, og denne bør mindst afkøles til 4°. Den bedste Størrelse for Spandene vil være 12—14 højst 16 Tmr. i Tværmaal, saa at en Spand kan rumme 80—100 indtil 120 Pd. Mælk. Han gav dernæst nogle Oplysninger om sit Mælkforbrug til 1 Pd. Smør, idet han fremhævede, at Foderet havde stor Indflydelse derpaa.

Godsejer Holm indrømmede vel dette, men gjør opmærksom paa, at der hos ham i de sidste Aar, før og efter Indførelsen af det nye System, navnlig i Juni og Juli Maaneder har været en betydelig Forskjel paa den Mængde Mælk, der er medgaaet til 1 Pd. Smør, uagtet Græsmængden, altsaa Foderet, omtrent har været ens, saa at Forskjellen altsaa maa skyldes Systemet. Han er ikke enig med Godsejer Valentiner i, at det navnlig er Mælkesyren, der ødelægger Smørret; thi den er kun i ringe Mængde tilstede i Mælken om Vinteren, og dog faaer man ogsaa om Vinteren daarligt Smør, naar man beholder Mælken for længe. Det er snarere Luftsens Paavirkning, hvorved der dannes Fedtsyre, som skader Mælken, og derfor er det en Fordel ved det nye System, at en forholdsvis mindre Mængde Mælk udsættes for Luften. Det har tidligere ikke været ham muligt at levere et rigtig godt Produkt, men efter det nye Systems Indførelse er hans Smør bleven langt fortrinligere.

Prop. Abrahams, Højagergaard, fremhævede det Ønskelige i, at man, naar man meddelte Erfaringer fra Sverig og Norge altid vilde overføre de fremmede Maal og Vægt til dansk Maal og Vægt, da Meddelelsen ellers let kunde blive vildeblende. Han vilde saaledes gjøre opmærksom paa en i 'Tidskrift for Landøkonomi' (förr. Bind S. 375) optagen Meddelelse af Statsagronom A. Rathorst, hvor Forbruget af Mælk til 1 Pd. Smør efter den hollandske Methode havde været aldeles uforholdsmæssig stort, i Sammenligning med hvad det i Reglen var hos os; men da Forbruget var opgivet i svenske Kannar og svenske Stålpund, ville mange danske Læsere sikkert have overseet, at den anførte Sammenligning imellem det hollandske og Koldvandsystemet var saa vrang, at vi ikke kunne være tjente med den. Hvor man har gode Lokaler, bør man sikkert være meget varlig med at forlade vort nuværende prøvede System.

Statør. Tesdorpf, Durupgaard, har, trods sine gode Lokaler, erfaret, at det ældre System har meget store Mangler, men han ønsker at faae Oplysning om de svage Punkter, der maatte kunne ventes af de nye.

Rand. Segelæe gjør opmærksom paa, at der er saa mange

Forhold ved Mælkeridriften, som vi endnu ikke kunne forklare, faa mange Fejl, hvis Aarsager vi ikke vide. Saadanne Fejl ere det olieede Smør og „lang Fløde og lang Mælk“. Den slemme Sygdom „Ost i Fløden“ har kun været kjendt i 12—14 Aar hos os, men kjendes ikke udenfor Danmark og Hertugdømmerne, faa den maasse er knyttet til det holstenste System. Vi kjende ikke dens Aarsag eller Oprindelse, men den formindster Mælkeri-udbyttet til næsten slet Intet, idet man istedetfor 30 Pd. Mælk maa bruge 50—60 Pd. Mælk til 1 Pd. Smør. Der kan maasse være andre Ulemper, som vi endnu ikke kjende, forbundne med de nye Systemer, men for Tiden synes der ikke at være saadanne Mangler tilstede. Det er muligt, at producere udmærket godt Smør efter de nye Metoder, hvilket er godtgjort paa Smørudstillingen, hvor saadant Smør er blevet prisbelønnet. Han vil derfor tilraade den, der er utilfreds med det gamle System, at gjøre Forsøg med det nye.

Godssejer Holm vil anbefale hellere at opføre en Bygning der, hvor Vandet er, end at lede dette altfor langt. Han kjender saaledes en Mand, der har ledet Vand til sin Gaard fra en Kilde i 1000 Alens Afstand, men Vandets Varme (7°) steg paa denne Strækning til 10°.

Dyrlæge Fenger, Aftov, henleder Opmærksomheden paa Dahls interessante Meddelelser i „Norsk Landmandsbog“ (1868). Han beder om Oplysning om, hvorledes Isen bedst opbevares.

Godssejer Holm finder, at Isens Opbevaring er en let Sag. Han benytter en opkaarne Mose, hvorfra han i Januar 1868 opførte 10 Tmr. tyk Is, der huggedes i regelmæssige Firkanter af en halv Kvadratfavn's Størrelse og oplagdes paa en Plads, hvis Længde forholdt sig til Bredden, som 3 til 1, og hvis Højde igjen var $\frac{1}{3}$ af Bredden. Det gjælder om at faae Isstykkerne til at slutte saa godt sammen som mulig og derfor bør hver Abning mellem Stykkerne udfyldes godt med Tørvesmul, for derved at forhindre Luftens Indtrængen. Hvert følgende Lag bør være 12—14 Tmr. indenfor det tidligere. Ovenpaa Isen lægges et 14—16 Tmr. tykt Tørvelag, som klappes godt til, og herpaa lægges igjen et lille Lag Halm, som holdes fast ved Græstørv. Det første Aar led han et stort Tab derved, at alle smaa Huller stoppedes med Is istedetfor med Tørvesmul. Af 400 Kubikalen, der opførtes kom kun 90 Kubikalen til Nytte. Jo tyndere Isen er, desto vanskeligere bliver Opbevaringen, og Taleren var derfor glad ved efter den sidste milde Vinter at kunne ty til Aftøling med koldt Vand.

Direktør Dahl anbefaler at opstære Isen med en Sav i

Stykker, der ere 1 Alen lange og 16—18 Tmr. brede, og at lægge Stykkerne saa tæt sammen som mulig. Man behøver kun at dække Isen med et Lag Tørv af $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ Alens Tykkelse. Man fraraader at helde Vand over Isen for at lade den fryse til en samlet Masse, men foretrækker at lade Stykkerne ligge tæt ved Siden af hinanden, da Isen saa lettere kan hentes, naar den skal bruges.

„Hvilken Betydning have Dyrstuerne havt for vor Husdyravl, og kunne andre Foranstaltninger ved Siden deraf anbefales til dens Fremme?“ var det sidste Spørgsmaal, der drøftedes paa Landmandsforjæmningen, og det indleedes med følgende Foredrag af Forpagter Heide, Bygholms Teglværk:

„Den første Del af dette Spørgsmaal kan næppe besvares med bestemte Beviser. Tillægger man paa den ene Side vore Dyrstuer størst Betydning ved vor Husdyravl's Udvikling, saa maa man dog paa den anden Side ogsaa indrømme, at større Oplysning og fordelagtigere Konjunkturer langt fra er uden Betydning. Imidlertid behøves der næppe noget bedre Bevis for Dyrstuerne's store og anerkjendte Nyttevirkning, end den store Forsamling af Landmænd, som i disse Dage virke her i Hovedstaden; det er visseelig ikke Fornøjelserne, som have fristet saamange til at forlade Hjemmet, — tag Dyrstuerne bort fra vore Landmandsmøder, og vi ere sikkert paa, at Medlemstallet bliver meget mindre.

Til at fremme vor Husdyravl ere Dyrstuerne en Nødvendighed; — Dyrstuerne afgive det fornødne Materiale til at studere denne vigtige Gren af Agerbruget, og Dyrstuepladsen er det rette Sted til at drøfte denne Sag, til at faae aabnet Blikket for hvilket Maal, der kan og bør naaes, og endelig er Kampen om Prisen en Spore, og Prisen en velfortjent Opmuntring. Det er derfor meget beklageligt, at der endnu findes saamange Jordbrugere i Danmark, som ikke ere Medlemmer af en Landboforening, som ikke yde deres Bidrag og deres Medvirkning til Dyrstuerne's Fremme. Thi sikkert maa enhver Landmand, naar han vil gaa i Kette med sig selv, ubetinget erkjende Dyrstuerne's store Betydning, og indrømme, at han høster Nytte af disse. Det er nemlig ikke altid den Sejrende ved Dyrstuerne, der høster den største Fordel, i ethvert Tilfælde næppe den billigste Fordel. Som Bevis paa Dyrstuerne's heldige Indflydelse paa vor Husdyravl's Fremme, maa jeg dog henlede Opmærksomheden paa, at det ikke er mange Aar siden, at den danske

Jordbruger og Opdrætter berebvillig benyttede ethvertsomhelst fremmed Dyr til Krydsning, saaledes baade Fuldblods- og Halvblodshingste m. fl., Schweizer-, Tyroler- og Marstyre m. fl., vistnok til liden Vaade for vor Husdyravl, og om dette end ikke længer saaledes finder Sted, skal jeg dog gjerne indrømme, at Principerne for vor Husdyravl endnu vistnok i Almindelig- hed ikke ere saa faste og rigtige, som de burde være.

Med stor Glæde har jeg seet det fra Nabolandet Sverig udstillede fortrinlige og smukke Kvæg, men har dog ikke kunnet undlade at frygte for, at Lysten til at benytte dette Kvæg til Krydsning heri Landet kunde opstaa og finde Anvendelse paa urette Steder og under urette Forhold.

Det maa sias klart og utvivlsomt for os, at Dyrskuerne have havt, og at de fremdeles ville vedblive at have en stor og uundværlig Betydning for vor Husdyravl; og vi maa derfor ejheller forsømme Dyrskuerne, men bestræbe os for at udvikle deres Betydning, saa at de altid kunne svare til det Standpunkt, Husdyravlen efterhaanden indtager.

Spørgsmaalets anden Del; „kunne andre Foranstaltninger ved Siden deraf anbefales til Husdyravlens Fremme?“ maa besvares med ja, og jeg vil tillade mig at nævne enkelte Foranstaltninger, som Landbosforeningerne i dette Djiemed kunne benytte og tilbels have benyttet. Gode, anerkjendte, præmierede Hingste, have nu opnaaet en saa stor Værdi, at Risikoen ved Hingstehold er for stor for den enkelte Mand, især da Hingstetallet er stort, og Bedækningspengenes Størrelse ingen- lunde staaer i Forhold til Risikoen; — det vil derfor være rig- tigt at søge dannet Aktieselskaber som Ejere af de bedste Hingste, for at sikkre Landet Benyttelsen af disse. Dernæst kan Husdyr- avlen fremmes ved, at Landbosforeningerne opfaae det Spørgs- maal: hvorfra de kunne skaffe sig Dyr til Forbedring af Kred- sens Husdyr? og at de da derefter ved deres kyndigste Mænd besørge saadanne Dyr indkjøbte og atter bortsolgte til Medlem- merne. Dette har Horsens Landbrugsforening oftere udført, og ikke blot intet Tab havt derved, men altid endog nogen Avance for Foreningens Kasse. Udstationering af Tyre maa vistnok an- sees for gavnlig, men denne Foranstaltning kræver, at Kvæg- besætningen først maa være nogenlunde ensartet, og Indkjøbet og Holdet af Tyrene har vistnok ikke saa Vanskeligheder. — Heldigere vilde det vistnok være, at vi kunde komme saavidt, at Opdrættere og Besiddere af anerkjendte Stammer, kunde ustatio- nere Tyre; og det har glædet mig at høre, at dette nu finder Sted fra Gunderslevsholms Stamme.

Men Hovedsagen bliver dog altid Dyrskuerne,

Dyrskuerne ere Husdyrenes Justerkammer, og ved Dyrskuerne maa Husdyravlens ledes ad den rette Vej. Spørgsmaalet maa derfor blive, opfyldte vore nuværende mange og mindre Dyrskuer, hvad vi maa og bør ønske, og ere Dyrskuerne svarende til Husdyravlens nuværende Standpunkt? Dertil troer jeg, der maa svares Nej, uagtet der i de senere Aar er skeet Fremgang i flere Retninger. — At Interessen for vort danske Agerbrug er i stærk Fremgang, sees ogsaa af de mange Landboforeninger, nu omtrunt 60, og der opstaaer stadig flere, og sikkert tør det siges, jo flere Landboforeninger jo bedre, de kunne virke gavnlig i mange Retninger, og i flere Hensender heldigere end færre og større Foreninger. Med Hensyn til Dyrskuerne derimod troer jeg ikke, at de mange smaa Landboforeninger og de mange smaa Dyrskuer ere saa heldige. — Ifølge Loven til Husdyravlens Fremme, yder Statskassen aarlig 6,600 Rdr. til Præmier ved Landboforeningernes Dyrskuer, og Foreningernes Tilskud til Præmier har i de senere Aar rigelig været dobbelt saa stort, saa at det aarlige Præmiebeløb til samme har været omtrent 20,000 Rdr., eller gjennemsnitlig for hver Forening 330 Rdr. Da det nu af Beretningerne sees, at enkelte Landboforeningerne anvende 500 til 800 Rdr. og derover til Præmier, maa for enkelte andre Foreninger selvsølgelig Præmiebeløbet blive mindre og gaaer maasse ned til 100 og 150 Rdr. For med saa smaa Midler alligevel at tilfredsstille Konkurrenterne ved de smaa Dyrskuer, maa Præmierne gjøres altfor smaa, gaa ned til 2 Rdr.! — Flere andre Stykkestiber klæbe ogsaa ved de mange smaa Dyrskuer; saaledes ere Vedtægterne og Reglerne for Bedømmelsen ofte forskjellig; en Opdrætter kan være Medlem af 2 og 3 Foreninger og paa denne Maade tage Præmie for et og samme Dyr, i et og samme Aar ved disse Skuer; Dyr kunne tilkjendes Præmie ved et Skue, og saa Dage efter bedømmes modsat ved et andet Skue eller omvendt o. s. v. — Alle saadanne Indrømmelser gjøres ikke, fordi de ansees for heldige, men af en rosværdig Iver for at samle Medlemmer til Foreningerne. Her er sandsynligvis ikke saa Landmænd tilstede, som efter bedste Evne virke i en Landboforening, og jeg troer, at de fleste ville være enige med mig i, at der er Grund til at frygte for en Tilbagegang med Hensyn til de mindre Dyrskuers Nyttewirkning, naar der ikke skeer noget for at fremme en mere tidssvarende Udvikling af disse; da Præmierne ere for smaa, er Omraadet og Konkurrencen ikke fristende, ikke tilfredsstillende, og mange Opdrættere møde derfor ved Skuerne som Medlemmer eller som Dommere, men deres Dyr savnes og blive hjemme.

Jeg troer ikke, at vi endnu kunne undvære Statskassens

Tilskud til Præmier, men troer, at det vil være statsøkonomisk rigtigt at forsøge dette Beløb. — Det er endnu vanskeligt at forhøje Kontingentet i Landbosforeningerne, uden at risikere, at en større Del af de mindre Jordbrugere gaa ud af Foreningen, hvilket ikke er heldigt. — Men Husdyravlen er af overordentlig Vigtighed for det danske Agerbrug, idet der igjennem denne maa paaregnes den sikreste Hovedindtægt, i mange Egne endog den hele Indtægt, og det er kun ved Hjælp af de fortrinligste Husdyr, at vi kunne vente med Held at fremme Agerbrugets Fremgang i Kraft og højere Kultur; — der kan derfor næppe være Frygt for, at Lovgivningsmagten ikke fremtidig vil støtte denne vigtige Sag, og det tør haabes, at Statskassens Tilskud til Præmier endnu i en Række af Aar vil blive ydet og forøget.

Efter min Formening bør der arbejdes hen til større Dyrskuekredse, i Righed med den uværende Hingstskuekredse, og jeg vilde ansee det for heldigt, om Lovgivningsmagten fremtidig bevilligede et større Tilskud til Præmier ved Landbosforeningernes Dyrskuer, men bestemte dette for større Kredse, og at Landbosforeningerne i disse Kredse ydede Bidrag til Præmier i Forhold til Medlemstallet, og at kun Medlemmer af disse Landbosforeninger kunde konkurrere til Præmier ved Stuerne. Følgelig maatte Landbosforeningerne i en saadan Kreds samvirke til Dyrskuets Ordning i det Hele laget.

Jeg skal ikke her gaa ind paa Enkelthederne af en saadan Ordning, men slutte med at udtale min Formodning, at den her paapegede Ordning vilde bringe nyt Liv i Dyrskuerne og blive heldbringende, uden at Landbosforeningerne vilde tabe i deres Virksomhed. — Endnu skal jeg tillade mig at berøre en Tanke, om det nemli ikke vilde være heldigt, at Landbosforeningerne traf Overenskomst om at lade præge en Medaille til fælles Afbenyttelse; — en Medaille vilde forsøge Penge-Præmiens Værd, naar den anvendtes efter bestemte og indskrænkede Regler.

(Derefter gav Professor Prosch et udførligt og interessant Indlæg i Sagen, men paa Grund af det nøje Sammenhæng, der er mellem dette Foredrag og hans Beretning om Landmandsmødets Dyrskue, have vi anset det for ønskeligt at indskyde det umiddelbart foran denne Beretning, saameget mere som den ærede Forfatter i den os godhedsfuldt meddelte skriftlige Gjengivelse af sit Foredrag har medtaget nogle Betragtninger af særlig Vigtighed, som han paa Grund af Tidens Knaphed mente at maatte forbigaa, da han holdt Foredraget under Landmandsmødet.)

Grev Holstein, Holsteinborg. Efter dette dybtgaaende Foredrag af en af vore skarpeste tænkende Videnskabsmænd

vil han fatte sig kort. Om end Tilstanden maaffe ikke er slet saa mørk som skildret, maa han dog være enig i, at de paapegede Farer virkelig ere tilstede, og alle maa vi tage den Være deraf, at der er højlig Grund til indtrængende at drøfte hvert Spørgsmaal, der vedrører vor Husdyravl. Som Formand i Stutterikommissionen og paa Grund af den stærke Berøring, hvori han i den sidste Aarrække er kommen med et stort Antal Dyrskuer, vil han udtale sig om de Erfaringer, som de sidste Aar have bragt. Han er i saa Hensende i meget Væsenligt enig med Forpagter Heide, men han troer enkelte Punkter bør føres videre. Der ydes ganske vist altfor lidt til Dyrskuerne baade fra de Privates og Statens Side, men desuden bør det anvendes paa en heldigere Maade. Der anvendes saaledes altfor meget ved de lokale Landbosforeningers Dyrskuer til de enkelte Husdyr, istedetfor til Samlinger af eget Avl og Tillæg, der i deres Omfang bør forme sig efter de Besætningers Størrelse, hvorfra de gaa ud. Ligeledes bør de værdifulde Husdyr benyttes meget mere; tilbøjs sfeer dette ved Hingstene, men ingenlunde ved Hornkvæget, og hertil bør Landbosforeningerne især virke. Naar Spørgsmaalet kommer for i Rigsdagen, troer han, at Reglerne for Statstilskudets Fordeling bør forandres i Lighed med Indleberens Forslag, nemlig at samle de mindre Foreninger omkring større Dyrskuer; derved vilde man vinde Midler til større Præmier, og gode, sunde Regler for Bedømmelsen vilde blive lagte ved Foreningernes egne Kræfter og Virksomhed. Kun ved saadanne og lignende Forandringer af vore hidtidige Dyrskuer kunne vi vente, at de ikke ville synke og tabe i Betydning. Nødvendigheden af at bevare rene Racer er, især efter Prof. Prosch's Foredrag, saa indlysende, at vi maa være yderst varsomme med hvad Vej vi slaa ind paa, men paa den anden Side er Stilstand umulig, gaa vi ej frem, da gaa vi tilbage, og vor Husdyravl staaer ingenlunde saa højt, som Mange ere tilbøjelige til at tro. Vi have i vort Nabolands Fremstillinger ved dette Mødes Dyrskue Syn for, hvad en energisk og principmæssig Stræben kan føre til. Noget helt andet er det, om det Kvæg vil passe for os; vi have sikkert i vore egne Racer et saa fortrinligt Grundelement til videre Udvikling, som vi kunne ønske os. Vi bør komme bort fra det højst uheldige og uhykelige Krydsningsprincip; vore Dyrskuer have allerede hjulpet meget i denne Retning, og vi bør ligeledes fremtidig vedholdende anvende hele vor Tid og Kraft paa at forbedre vore egne Racer istedenfor at offere dem paa fremmede Racer. Hertil hjælper os ogsaa den afgjorte Sky, som vor Bondestand har for alt Nyt. — Alle Landbosforeningerne have i Vinter drøftet Spørgsmaalet om Statens

Tilskud til Husdyravlens Fremme. Man har været enig i, at det snarere burde forhøjes end formindskes eller bortfalde; rimeligvis vil det vanskeligt blive forhøjet, men de enstemmige Udtalelser ville dog vistnok ikke blive uden Betydning paa Rigsdagens Beslutning.

Lieutenant Eckardt, Drumgaard: I Vejle Amt har man indkjøbt gode Tyre af saa ren Herkomst som mulig og udstationeret eller udlejet dem der i Egnen, og denne Foranstaltning har viist sig heldig, og Erfaringen støtter altsaa den ærede Indlebers Forslag i saa Henseende. Derimod har han længe glædet sig over de mange mindre Landboforeninger og deres Dyrskuer, navnlig fordi den lange og ofte besværlige Transport med mange Dyr derved undgaaes. Vel virke de forenede Skuer af flere Landboforeninger meget heldig, men at de lokale Skuer for de enkelte mindre Foreninger derved helt skulde ophøre var at berøve disse Foreninger det Middel, som netop giver dem Liv og Kraft. Han troer derfor, at man, saaledes som nys fandt Sted ved Haderslevmødet, vilde gjøre rigtig i af og til at forene sig, naar nemlig Duffet derom føles stærkt, men uden at man derved lovbinder sig til at gjøre det hvert Aar. Han opfordrer sluttelig, idet han særlig vender sig til Prof. Prosch, Videnskabsmændene, til at besøge Landboforeningerne og holde Foredrag.

Forpagter Hejde: Ikke skulle de mindre Landboforeninger udskyde Dyrskuerne af deres Virksomhedsplan, men de skulle lægge deres Kræfter sammen. Han vilde ansee det for heldigt, om Landhusholdningssekskabet vilde sammentalde Mænd for at overveje de Betingelser for Dyrskuerne, der kunne forelægges Indenrigsministeren for af ham at lægges til Grund ved den kommende Ordning af Statstilskudet til Husdyravlens Fremme.

Professor Arrhenius vil i Korthed angive de Maal, de stræbe imod i Sverig med Hensyn til Husdyravlens, og som de vel endnu ikke tro sig at have naaet, men som de dog arbejde sig frem imod, samt de Midler de i saa Henseende have benyttet. Om trent 1840 besluttede man at oprette permanente Stamhorder. Landets egne Stammer ere uensartede; i Reglen give de ret gode Malkekøer, men de have en meget lille og ringe Kropbygning og give derfor kun lidt til Slagtebænken. Stamhollænderierne, ved hvilke man benyttede bedre byggede Kvægracer, have derfor vundet Anerkjendelse og bidraget til Forbedringen af Husdyrholdet. Navnlig har den lille Ayrshirerace, som en nøjsom og dog produktiv Ko, der tillige har en Kropbygning, som giver den Værdis til Fedning, naar den ej længer kan malke, viist sig kjendelig bedre end de svenske Racer. Kryds-

ningen er ofte bleven fordømt, og Taleren mener selv, at Krydsning af Dyr, der ere meget forskjellige i Udvikling og Anlæg, ikke er heldig, men staa de hinanden nær, da er Krydsningen paa sin Plads, og da kan den ofte være en heldig Gjenvej. Veed jeg blot, hvor jeg vil hen, og anvender rene Racer til Krydsningen, da kan jeg derved udrette meget. For 50 Aar siden indførtes til Strømsholm en hollandsk Race, og Kvæget, der er udgaaet fra denne, er endnu det bedste i hele Trakten. Sagen stilles simplest saaledes: Ejer jeg en god Race med Anlæg for det Maal, jeg vil naae med den, da opdrætter og plejer jeg denne Race saa godt som mulig; men ejer jeg ikke en saadan Race, da maa jeg see mig om, hvor jeg kan faae en anden Race, der er bedre. Det er jo aldeles det samme med Kulturplanterne; ingen Mand, der f. Ex. skal bruge Gulerødsfrø, gaaer dog ud paa sin Mark og indsamler Frø af den vilde Gulerod, men han henvender sig til Gartneren og Frøhandleren for at faae Frø af den forædlede, store, kraftige og indholdsrige Gulerod; men han veed da ogsaa, at naar han vil have, at denne forædlede Plantevært skal lykkes for ham, saa maa han byde den en kraftig velbearbejdet Jord og en omhyggelig Pleje. Det samme gjælder nu ogsaa med de forædlede Husdyrracer, de ville fødes og passes bedre, men give da ogsaa et langt større Udbytte; dette veed den svenske Landmand godt, og Indførelsen af de bedre Racer har da ogsaa fremkaldt en omhyggeligere Pleje og rigeligere Ernæring, men til Gjengjæld er Landets Udførsel af dyrkede Produkter ogsaa steget meget i de sidste Aartier.

Statsraad Tessdorpf. Hvorvel mange af den ærede Indleders Bemærkninger ere flaaende og gode, og hvorvel han i Gjerningen har vist, at han er Mand for at fremkalde Liv i en Landbosforening, saa kan Taleren dog ikke være ganske enig med ham. Taleren seer paa vore Dyrskuer med gode Forhaabninger; de ere en Driftskapital, som vi sætte ind i Agerbruget til dets Fremme og Udvikling, men en sent bærende Driftskapital, og vi maa ikke i den nærmeste Tid vente store og betydelige Resultater af vore Dyrskuer. Men ved dem bliver dog Blikket alvorlig henledet paa Kvægavlens store Betydning, og det er der særlig Grund til i et Land som vort, hvor hver Ko i Gjennemsnit endnu ikke leverer over 70 Pd. Smør, og hvor vi ved Udslaget om Foraaret tydelig see, at Hovedmassen af vore Husdyr ej blive passede og fødrede i Genhold til selv temmelig tarvelige Fordringer. Vi maa derfor bruge ethvert Middel til at fremme Sagen, og som et saadant er Dyrskuerne et af de vigtigste, og vi skulle da ikke lade os affræmme af en øjeblikkelig Indifferentisme, men være forvissede om, at Dyrskuerne kunne

være mægtige Løstestænger til Agerbrugets Udvikling. De smaa Dyrstuer maa bevares; Bønderne ere ikke tjente med at skulle trække langt med deres Kvæg; vi ere saa langt fra at have formange Landboforeninger, at han tværtom vilde ønske, at der fremstod endnu flere; Danmark med sine 680 Kvadratmile har kun 60 Landboforeninger, medens Sachsen med dets 234 Kvadratmile i 1857 talte 134 Landboforeninger. Vi maa bære vore Dyrstuer, indtil de ret rodfæstes; de store Jordbrugere maa særlig støtte dem, de maa betragte det som en Vresag for dem at udstille der og derved vække Bondens Sands for fortrinlige Husdyr; og de bør støtte og vejlede ham ved Behandlingen af disse; og blandt de mange Midler dertil er der maasse intet bedre end at vække Sandsten for en god og økonomisk Benyttelse af Mælken; giv Konen en rigtig Interesse derfor, og hun vil ogsaa nok sørge for, at der kun kommer gode Køer i Stalden. Han føler sig overbevist om, at Lovgivningsmagten vil erkjende Bigtigheden af at Landets Husdyravl fremmes, og tværtimod at unddrage den den hidtidige Understøttelse af 6600 Rd. snarere forøge denne til 20,000.

Godsejer Ingerslev, Marselisborg, fremhæver imod en tidligere Taler, at den ærede Indleder netop ønsker de mindre Landboforeningers Virksomhed udviklet selvstændig, men at de kun ved Dyrstuerne bør koncentrere deres Kræfter; dermed bliver det ogsaa lettere gjennemgaaende at faae gode Principer lagte til Grund for Dyrstuerne. Hvad Statsstilskudet angaaer, anseer Taleren det for en Hovedsag, at der ikke derved skal lægges noget hæmmende Baand paa Landboforeningernes frie Bestemmelsesret med Hensyn til Planen og Principerne for deres Dyrstuer. Han hævder dernæst Nøgtens og Plejens store Betydning; og naar vi her have fulgt andre Grundsætninger end Svenskerne og navnlig have arbejdet os frem og forholdsvis godt frem paa Basis af Renavl, medens de have benyttet sig af Krydsninger, saa skyldes Takken derfor særlig til de Bidskabsmænd, der have leveret en stor Del af Arbejdet i Form af skarp Tænkning og omhyggelig Granskning af de bedste og sundeste Principer, der kunne lægges til Grund for Ophjælpsningen af et Lands Husdyravl. —

Hermed sluttedes den sidste Diskussion under Landmandsmødet, og efter at Forpagter Dvlesen varmt havde lagt Forsamlingen paa Sinde, at det, som der var udtalt i det første Møde, var en alvorlig Pligt for os ved Raad og Daad at støtte de smaa Jordbrugere og Husmandsstanden, sluttede Præsidenten, Grev Hølsted, Mødet med at udtale en Tak til alle, som

paa forskjellig Maade havde bidraget til Mødets Fremme; de Ufuldkommenheder, der havde viist sig, kunde næppe undgaaes, men vare ogsaa uden nogen stor Betydning. Derefter fremsførte Prof. Arrhenius paa sine egne, det kgl. svenske Landbrugsakademies og de tilstedeværende Landmænds Begne en Tak for alt, hvad de havde hørt, seet og lært under Mødet, og for den Gæstfrihed, der var bleven dem viist, — Minder som ikke skulde glemmes. Han udbad sig at være Ordfører for hele Forsamlingen, idet han bragte Præsidenten og alle Komiteerne en Tak for det store Offer af Tid og Kraft; Ingen vilde drage bort fra Mødet uden med Erkjendelsen af, at det havde været et godt Møde. Sluttelig takkede Grev Holstein de svenske, norske og slesvigiske Gæster og særlig dem af dem, der enten ved Bedømmelsen, ved Foredrag eller gennem Udstillinger havde bidraget saa meget til at forøge Interessesen af Mødet.
